

C r i t i c s P o i n t

Richard Strauss (1864-1949):

Elektra, 1-akt "Oper"¹...

Ρίχαρντ Στράους (1864-1949):

Η λ έ κ τ ρ α, μονόπρακτη «όπερα», λέει...

31/2017.

τοῦ ΓΙΩΡΓΟΥ ΛΕΩΤΣΑΚΟΥ.

ΠΛΗΝ ΤΟΥ ΟΙΚΟΘΕΝ ΠΟΛΥΔΙΑΦΗΜΙΣΜΕΝΟΥ ἀταλάντου Βρεταννοῦ σέρ Μάικλ Τίππεττ [Sir Michael Tippett, 1905-1998], καὶ τοῦ 95% τῆς παραγωγῆς τῶν μεταπολεμικῶν δυτικῶν «πρωτοπορειακῶν», ἐλάχιστα ἔργα ἀντιπαθῶ περισσότερο ἀπὸ τὴν Ἡλέκτρα [Elektra, ὄπερα, γιγαντιαῖο, ὑπερ100λεπτο μονόπρακτο, κείμε. Hugo von Hofmannsthal (1874-1929), χωρὶς διάλειμμα, παγκ. α' ἔκτ. Κρατικὴ Ὅπερα Δρέσδης, 25 Ἰαν. 1909]. Ἔχω δεῖ τοῦλάχιστον 5 «ζωντανές» του διδασκαλίες: βγαίνοντας πάντοτε πτώμα, ἔσπευδα ὡς μαραθωνοδρόμος στὸ W.C. (ἄθλιε Βαυαρέ Στράους, δὲν ὑπολόγισες πόσο ἀντέχει μια οὐροδόχος κύστις;). Ὅλες οἱ διδασκαλίες, πὺ ἔχω δεῖ, ἢ μία καλλίτερη τῆς ἄλλης! Λιμπρέτο: στραπατσάρισμα τῶν ἀρχαίων τραγικῶν μας, κάτι σὰν τὰ θηριώδη μαρμάρια γλυπτὰ (τόνοι μάρμαρο καθένα) τοῦ Δανοῖσλανδοῦ γλύπτου Μπέρτελ Τόρβαλντσεν [Bertel Thorvaldsen, 1770-1844] στὸν

¹ Χιουμοριστικῶς χαρακτηρίσιμη καὶ ὡς εἶνε schwangere Klangmedusa, δηλ. μιὰ γκαστρωμένη (μὲ τὸ συμπάθειο) Ἥχομέδουσα...

τεράστιο γ'. ὄροφο (ἂν καλοθυμοῦμαι) τῆς Ny Carlsberg Glyptoteket (Κοπεγχάγη). Ὅλο αὐτὸ τὸ ἀποκρουστικὸ, δῆθεν νεοκλασσικὸ, ὑπερλατομεῖο, **κονιορτοποιοῦσε** ἀμείλικτα ἓνα τόσο δά, γλυκύτατο προσωπάκι 4χρονου ἀγοριοῦ ἀπὸ ἐπιτύμβια στήλη τῆς ἀρχαίας Ἀττικῆς: ἔργο ἀνώ-**νυμου** καλλιτέχνη! Τὸν Τόρβαλντσεν μοῦ θύμισαν οἱ καταρρακτώδεις φιλολογικὲς μποῦρδες τῆς Ἡλέκτρας, καὶ ἡ πλήρης ἀποσιώπηση τοῦ ρόλου τῆς θυσίας τῆς Ἰφιγένειας ἀπὸ τὸν Ἀγαμέμνονα, καθοριστικότητος στὴ διαμόρφωση τοῦ τραγικοῦ πεπρωμένου τῆς Κλυταιμνήστρας. Ἐδῶ, Ἡλέκτρα καὶ Κλυταιμνήστρα, μονολογοῦσαν ἀτελείωτα ὀλολύζοντας, σὰ «σαλεμένες». Στὰ τελευταῖα 15'-20'', ὅπως στὰ οὐδέστερν, ὁ Ὅρέστης ξεπαστρεύει χέρι-χέρι τὸ «ἄνομον ζεῦγος» Κλυταιμνήστρας-Αἰγίσθου. Καὶ ἐγώ, γιὰ πολλοστὴ φορά, ἔσπευσα ἄρον-ἄρον στὸ W.C. Ἀπὸ παιδάκι, σὰν πρωτογνώρισα τὴν Ἰλιάδα, μισοῦσα τὸν Ἀγαμέμνονα καὶ τοὺς Ἕλληνες. Ἡμουν (καὶ εἶμαι) μὲ τὸ μέρος τῶν Τρώων...

Καὶ ἀναρωτιόμουν: **γιατὶ μὰ τὰ γένια τοῦ Ἐωσφόρου**, ἀντὶ αὐτῆς τῆς ἐξπρεσσιονιστικοῦ, λέει, λυρικοῦ σκιάχτρου, νὰ μὴν ἐγκαινιάσει τὴ μεγάλην αἴθουσα τῆς νέας Λυρικῆς, μιὰ ὄπερα τοῦ ΣΠΥΡΟΥ ΣΑΜΑΡΑ (1861-1917): ἀσύγκριτο τὸ μουσικὸ κάλλος καὶ μόνο τῆς *Ρέας* (1908), μπροστὰ σ' αὐτὸ τὸ ἔκτρωμα, ποὺ μεταμορφώνει ἀπανταχοῦ γῆς συντάγματα ἐρμηνευτῶν σὲ... νοσοκόμους τῆς ἀκατάσχετης διαρροίας δύο ἀμφιλεγομένων τευτονικῶν διασημοτήτων! ὦ, ἂν κάποιος θαῦμα ἐξαφάνιζε αὐτὴ τὴν Ἡλέκτρα, ἀντικαθιστώντας τὴν μὲ μιάν, ἔστω, ἀπὸ τίς τόσες χαμένες τραγωδίες τοῦ Αἰσχύλου!

Παράσταση διεθνῶς ὑψηλότατου (ἐλάχιστα «ἀλλά»...) ἐπιπέδου, μὲ ὑπερπρωταγωνιστὴ τὸν ἀρχιμουσικὸ **Βασίλη Χριστόπουλου**, ποὺ μᾶς ἔκαμε νὰ λησμονήσουμε πρόσκαιρα τὰ σφάλματά του τῆς Ζετίας του ὡς καλλιτεχνικοῦ διευθυντοῦ τῆς ΚΟΑ. Παρὰ τὴν ἰδεώδη ἐρμηνεία, θυμόμουν μόνο τὸ ἐξαγγελτικὸ μοτίβο (Leitmotiv) τοῦ Ἀγαμέμνονα καὶ...τὸ παράξενο σκηνικόν. Καθαρότητα ἐκφορᾶς καὶ τοῦ ἐσχάτου φθόγγου μιᾶς ὑπερπληθωρικῆς παρτιτούρας, ἐπιβαλλούσης τὴν ἔκτακτη πρόσληψη 37 (μάλιστα **τριάντα ἑπτὰ**) ἐκτάκτων μουσικῶν, ἐξ' ὧν τοὐλάχιστον 4 (χεκελόφωνο, 2 κόρνα ντὶ μπασσετο καὶ κοντραμπάσσο...τρομπόνι) ἴσως κουβαλήθηκαν ἀπ' ἔξω. Οἷα σπατάλη (μετρήσαμε 13 ξένα ὀνόματα, προδήλως μετακεκλημένα ἐξ' Ἑσπερίας) γιὰ μιὰ μπούρδα, σὲ ἐποχές ποὺ ἀνάπηροι πληρώνουμε διπλὸ ταξὶ γιὰ νὰ κουβαλιόμαστε στὰ Φάληρα, ἐνῶ

5 μέλη του ΕΔΟΕΑΠ (4 συνταξιούχοι, 1 ἐν ἐνεργείᾳ, δημοσιογράφοι) συνεχίζουν, ἤδη ἕξι μέρα, ἀπεργία πείνης, γιὰ νὰ σώσουν τὸ ἀσφαλιστικὸ μας ταμεῖο ἀπὸ μιὰν ἀνάληπτη, «ἀριστερή» λείει, καπιταλόδουλη, κυβέρνησι! Ὅμως αὐτὸς εἶναι ὁ καπιταλισμὸς (γέννημά του, μὴν ξεχνᾶτε, καὶ τὸ ΚΠΙΣΝ): ἀνάληπτος καὶ ἀναίσθητος.

Ἐπιστρέφουμε ὅμως στὴν παράστασι: εὖροη μουσικῆ, καθαρὸτατη νοηματοδότησι παρτιτούρας ἐκ γενετῆς δίχως νόημα, τέλεια ἰσορροπία αὐτοῦ τοῦ ὀρχηστρικοῦ τυραννοσαύρου μὲ τοὺς θρήνους καὶ τοὺς κοπετοὺς τῶν φωνῶν—μοναδικὸ ἀνθρώπινο πλάσμα ἢ Χρυσόθεμις γεμάτη ὑγιέστατη θηλυκότητα ταυτισμένη μὲ τὴ μητρότητα. Ἀπλῶς ἐπαρκῆς φωνητικὰ καὶ ὑποκριτικὰ ὡς Ἡλέκτρα ἢ δραματικῆ ὑψίφωνος Sabine Hogrefe (τὴν ἀποσιωπᾶ ἢ Βικιπαίδεια), ἀλλ' **καθ' ὅλα** ἀνυπέβλητη Χρυσόθεμις ἢ Gun-Brit Barkmin, μὲ ἐκπληκτικὸ ρεπερτόριο ὄψιμου 19ου καὶ 20οῦ αἰ.: Μπέργκ, Μπρίττεν, Γιανάτσεκ, Σοστακόβιτς, Πουτσίνι, Ρίχαρντ Στράους, Βέρντι καὶ Τσεμλίνσκυ. Τὶ νὰ ποῦμε γιὰ τὴ Κλυταιμνήστρα, ἑλληνίδα μεσόφωνο **Ἄγνη Μπάλτσα**, γεννηθεῖσα ἐν Λευκάδι, 19 Νοεμβρίου (ἡμερομηνία θανάτου Σοῦμπερτ!) 1944, συνεπῶς ἐτῶν 72 καὶ 11 μηνῶν; Σαραντάριζεν ἤδη, ὅταν καλοκαῖρι 1984, τὴ χαρήκαμε ὡς Κάρμεν στὸ Ἡρώδειο, πλάι στὸ Χοσὲ Καρρέρας. Κυρία Μπάλτσα, καταλάβετε πιά ὅτι στερεῖσθε τελείως τοῦ ἄλλοτε ἡχητικοῦ ὄγκου καὶ τίμπρου (ἀκόμη, βέβαια, δὲν εἴσθε τελείως ἄφωνη) καὶ ἐπαναπαυθεῖτε σὲ δίκαιες δάφνες. Ὡς Κλυταιμνήστρα δολοφονήσατε πρωτίστως ἑαυτὴν. Μόνον ἐγκώμια γιὰ τίς πλήρως ἐντὸς ὕφους φωνητικῆς καὶ σκηρικῆς ἐπιδόσεις τῶν **Δημήτρη Τηλιακοῦ** (Ὁρέστη) **Frank van Aken** (Αἰγίσθου), **Κώστα Μαυρογένη** (παιδαγωγῶ Ὁρέστη), **Ἀμαλίας Αὐλωνίτη** (ἐμπιστῆς τῆς Κλυτ.) **Εἰρήνης Ἀθανασίου** (ἀκολούθου Κλυτ.) **Χρήστου Κεχρῆ** καὶ **Κωστῆ Ρασιδάκη** (ἀντιστοίχως νεαροῦ καὶ ἡλικιωμένου ὑπηρέτου) **Ἀρτέμιδος Μπόγρη** (ἐπιστάτριας) καὶ **Χρυσάνθης Σπιτάδη**, **Ἰνὲς Ζήκου**, **Μαρισίας Παπαλεξίου**, **Σοφίας Κυανίδου** καὶ **Μαρίας Μητσοπούλου** (Θεραπαινίδων 1-5).

Προσδοκώμενης εὐστοχίας ἢ σκηνοθεσίας καὶ τὰ σκηρικὰ τοῦ **Γιάννη Κόκκου**. Πρὸς τί ὅμως τὸ κρεμασμένο ἀνάποδα γιγαντιαῖο γυμνὸ ἀνδρικό σφάγιο, ἀριστερᾶ; Ἀντίθετα αἰσθητικῆ καὶ λειτουργικὸτατη ἢ μεγάλη σκάλα πρὸς τὸ ἐσωτερικὸ τῶν ἀνακτόρων, δεξιᾶ. Οἱ παροδικῆς ἐμφανίσεις μιᾶς κεντροευρωπαϊκῆς γλωρίδος, ἀσύμβατες μὲ τὸ σημερινὸ

τούλάχιστον μυκηναϊκό τοπίο. Κοστούμια (ποια κοστούμια; όλα σύγχρονα) Λιλής Κεντάκα. Λειτουργικοί φωτισμοί Vinicio Cheli. Άριστα στη χορωδία (δ/ση: Άγαθάγγελος Γεωργακάτος). Και, τελευταῖος ἀλλ' ἤμιστα ἔσχατος (ἀγγλοσαξωνιστί: last but not least) ἄριστα μὲ τρεῖς τόνους παίρνει ὁ ἀνεκτίμητος Δημήτρη Γιακά για τὴ μουσικὴ προετοιμασία τῶν μονωδῶν. Τὶ μόχθο ἀπαιτεῖ καὶ μόνον ἡ ὁμοιογένεια ὕφους σὲ διαφορετικῆς προελεύσεως καὶ παιδείας μονωδούς!

Ἄ, ναί καὶ ἡ νέα μεγάλη αἴθουσα: ἐκ πρώτης ἀκροάσεως ἱκανοποιητικὴ ἀκουστικὴ. Γιὰ ὀριστικὴν ἐτυμηγορία, χρειάζεται ὅμως νὰ δοῦμε μερικὲς ἀκόμη διδασκαλίες. Ἀπὸ πολυτέλεια καὶ ἐπιβλητικότητα, καταχορτάσαμε. Τὰ πάντα ὅμως στὸ χρῶμα ἀκριβῶς τοῦ αἵματος, γάρη σὲ ὑφάσματα βελούδινα ἢ βελουδόμορφα. Πέρα τῶν Ἀτρείδων ὁ αἱμάτινος διάκοσμος συμβολίζει ὅμως καὶ τὴ σύγχρονη Ἑλλάδα καὶ ὄχι μόνον... Μᾶς ξένισε ἀρχικά, ἀλλὰ σύντομα τὸν συνηθίσαμε, ὁ ὑπερτιτλισμὸς, μέσῳ μικροσκοπικῶν ἠλεκτρονικῶν ὀθονῶν, στὴ ράχη τοῦ μπροστινοῦ καθίσματος. Τὸ ΚΠΙΣΝ (σύνολο «χρέους» του γιὰ τὰ ὀδοιπορικὰ μου: 64+15=79 €) ἔδωσε τὸ πολιτιστικὸ του στίγμα: κοντολογίς ἐνῶ τὰ νῶτα μας στεροῦνται...ἀναξυρίδων (γιὰ νὰ τὸ θέσουμε μὲ καθαρευουσιάνικη κοσμιότητα), ἡ σκούφια μας πανάκριβα στολίδια θέλει. Καὶ δὴ κακόγουστα. Ὁ αἰώνιος καπιταλισμὸς...(ΚΠΙΣΝ, Μεγάλῃ Αἴθου-σα, Κυρ., 15.10.2017, ἐγκαίνια...).

Λέξεις: 890.
